

В посочените примери личи убеждението в естественото природно равновесие между смеха и плача. Те са симетрични и взаимно обусловени крайни емоционални състояния, които е най-добре да бъдат отбягвани. Явно традиционните народни представи се доближават до разбирането на Хобс за смеха като *внезапно ликуване* (Sudden glory), породено от неоправдано чувство за превъзходство пред чуждия недостатък.

Животът в традиционното патриархално общество е нещо твърде сериозно, поради което смехът е ограничен. Той е допустим повече за децата и по-малко за възрастните. При това е допустим в строго определено време и пространство - на сватба или на празник, на хоро, на седянка. А това го прави в твърде голяма степен ритуално обременен, а не импулсивен и свободен. Смехът, както твърди Кант, има нужда от парадокс (*нещо абсурдно*), а в патриархалния свят парадоксалността е сведена до възможния минимум. В колелото на живота събитията от дневния, годишния и целия житейски цикъл са строго подредени и предвидими, а заедно с това е подреден и смехът. Освен това фолклорният смях, когато не е табуиран, е ритуално нормативен. Такъв е смехът, който съпътства някои обичаи с карнавален характер като кукерските игри, шествията около Коледа и Заговезни или сватбата. В тези ритуали смехът има магически функции и е свързан с очаквано плодородие и берекет⁴. Особено характерни в това отношение са циничните песни (а те винаги са смешни), изпълнявани около кулминацията на сватбата.

Независимо че фолклорните източници предлагат значително разнообразие от жанрови форми, свързани със смеха - песни, приказки, гатанки, пословици и поговорки, анекдоти и пр. - това не променя картината на едно по-скоро погълнато от сериозността общество. Тя впрочем се потвърждава и от разказите на чужденци. Образът на смеещия се българин в пътеписите на западни пътешественици от епохата на Възраждането и по-рано е много голяма рядкост. Изглежда ще трябва да се доверим на един от тези чужденци, който пише, че в България е видял повече мостове отколкото усмивки.

Сдържаното отношение към смеха в традиционното българско общество има своето обяснение и в религията. Православната норма като правило сближава този афект с греха. Смехът се смята за грях, защото никъде в евангелията не се споменава Христос да се е смял. В същото време смехът на тълпата е бил част от неговото поругаване по пътя към Голгота. Това разбиране е развито в различни църковни текстове, включително и през XIX в. Изразителен пример е една христотия (наръчник за добро поведение) от гръцкия монах Никодим Светогорец, издадена през 1803 г. и по-късно широко разпространена на Балканите. Значителна